

مقدمه‌ای بر حساب اقماری گردشگری^۱

مرجان کلائی* و حسین دهقان شورکند**

چکیده

حساب اقماری گردشگری روش متداولی برای اندازه‌گیری سهم مستقیم مصارف گردشگری در یک اقتصاد ملی است. نقش منحصر به فرد این حساب در کمی‌سازی سهم اقتصادی بازدیدکنندگان از یک کشور برگرفته از ماهیت آن به عنوان یک حساب به جای یک مدل و تبعیت آن از مبانی حساب‌های اقتصاد ملی است. این بحث و بررسی مفاهیم، تعاریف و ساختار حساب اقماری گردشگری، به ایجاد پنج متغیر کلان اقتصادی منجر می‌شود و موارد ویژه‌ای از حسابداری را برای آژانس‌های مسافرتی و مجریان تورها، مصارف سفرهای تجاری و کالاهای بادوام ویژه گردشگری به منظور دستیابی به حساب اقماری گردشگری توسط افرادی غیر از حسابداران اقتصادی را طراحی می‌کند. البته هنوز موضوع‌های پژوهشی مربوط به تشکیل سرمایه ثابت ناخالص گردشگری، مصارف جمعی گردشگری و حساب‌های اقماری گردشگری محلی و منطقه‌ای باید حل و فصل شوند. سرانجام استانداردهایی که اکنون، حساب اقماری گردشگری را از روش‌های دیگر تأثیرگذار اقتصادی متمایز و قابل تشخیص می‌سازند، پیشنهاد شده است.

واژگان کلیدی: حساب اقماری گردشگری، تأثیر اقتصادی، مصرف گردشگری، حساب‌های اقتصاد ملی.

طبقه‌بندی JEL: G21, G29, Q56.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. این متن ترجمه‌ای است از:

Frechtling, D. (2010). The Tourism Satellite Account A Primer. *Annals of Tourism Research*, vol. 37, no. 1, pp. 136–153

m.kalaee@cbi.ir

* پژوهشگر اداره حساب‌های اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

ho.dehghan@cbi.ir

** پژوهشگر اداره حساب‌های اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

۱. مقدمه

حساب اقماری گردشگری^۱ (TSA) روشی برای اندازه‌گیری سهم مستقیم اقتصادی مصارف گردشگری^۲ در یک اقتصاد ملی است. رویکرد منحصر به فرد آن ناشی از اصول و ساختار سیستم بین‌المللی به کار رفته در حساب‌های ملی است تا بر اساس آن اثرات مستقیم اقتصادی گردشگری اندازه‌گیری شود. این روش شامل مجموعه‌ای از جداول مرتبط به هم بوده که نشان‌دهنده اندازه و توزیع اشکال مختلف مصارف گردشگری در هر کشور و سهم آن در تولید ناخالص داخلی^۳ (GDP)، درآمد ملی، اشتغال و شاخص‌های دیگر اقتصاد کلان در یک اقتصاد ملی است؛ در حالی که مفاهیم حساب اقماری برای گردشگری نزدیک به سه دهه پیشینه دارند، ولی تنها در ابتدای سال ۲۰۰۸ بود که دو سند جامع مشروح از مفاهیم و اطلاعات آماری مورد نیاز برای TSA توسط نهادهای اصلی بین‌المللی اقتصادی و آماری به تصویب رسید؛ حساب اقماری گردشگری ۲۰۰۸: چارچوب روش‌شناسی پیشنهاد شده^۴ و توصیه‌های بین‌المللی برای آمارهای گردشگری^۵ ۲۰۰۸.

به‌رغم وجود ادبیات غنی درباره TSA (در ادامه خواهید دید)، هیچ توضیح اساسی قابل دسترس برای کسانی که خارج از گروه طرفداران حسابداران درآمد ملی هستند، درباره این‌که TSA چیست، هدف از آن، مؤلفه‌های تشکیل دهنده و تعریف اصول و ویژگی‌های متمایز آن چه هست، وجود ندارد. هارا^۷ (۲۰۰۸) به بیان مقدمه‌ای دقیق درباره TSA که نیازمند پشتوانه محکمی در تحلیل‌های داده-ستانده است و در سرلوحه یک حسابدار برای جداول مشروح قرار دارد، پرداخته است. همچنین، این مطالعه از توضیحات نهایی در خصوص روش‌شناسی، ساختار و سیستم آماری TSA برخوردار نبوده است. در این زمان، به نظر می‌رسد مناسب باشد، به معرفی اصول TSA پرداخته شود که در این دو گزارش ارائه‌شده با هدف کمک به درک درست استفاده‌کنندگان آمارهای گردشگری و

-
1. Tourism Satellite Account (TSA)
  2. Direct Economic Contributions of Tourism Consumption
  3. Gross Domestic Product (GDP)
  4. Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework (TSA:RMF, 2008)
  5. International Recommendations for Tourism Statistics (IRTS, 2008)
  6. TSA:RMF. (2008). pp. 5–9.
  7. Hara

اطلاعات دیگر اقتصادی گردشگری (از منابع رسمی و غیررسمی) از ماهیت TSA، ساختار معتبر TSA و چگونگی ارتباط آن با سیستم حساب‌های ملی و اهمیت تمایز TSAهای معتبر از عوامل دیگر مربوط به سهم اقتصاد گردشگری توسط دفاتر آمار ملی انجمن‌ها، سازمان‌های صنعتی و مؤسسات مشاوران فنی تولید می‌شوند. این مقاله به صورت یک مقدمه علمی برای این منظور ارائه شده و طبق روال "یک کتاب مقدماتی کوچک در خصوص هر موضوعی که در آن برخی موضوعات معرفی می‌شوند و یا آموزش‌های اولیه در یک موضوع یا عملکرد خاص و موارد دیگر" طراحی شده است.^۱

در سال ۱۹۹۳، سازمان ملل و چهار سازمان بین‌المللی اصلی، استانداردهای جدیدی را برای حساب‌های اقتصاد ملی با عنوان "سیستم حساب‌های ملی ۱۹۹۳"^۲ (SNA, 1993) منتشر کردند (کمیسیون جوامع اروپایی، صندوق بین‌المللی پول، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)، سازمان ملل و بانک جهانی، ۱۹۹۳).^۳ سیستم حساب‌های ملی (۱۹۹۳) شامل مجموعه‌ای منسجم، سازگار و یکپارچه از حساب‌های اقتصاد کلان، ترازنامه‌ها و جداول است که بر اساس مفاهیم، تعاریف، طبقه‌بندی‌ها و قواعد حسابداری پذیرفته شده بین‌المللی تهیه می‌شود.^۴ این حساب‌ها حجم وسیعی از اطلاعات درباره شبکه پیچیده‌ای از جریان‌های اقتصادی (مانند مبادلات) و انبارها (مانند دارایی‌های شرکت) در چارچوب یک اقتصاد ملی و اثرات متقابل بنگاه‌ها، شرکت‌ها، خانوارها و نهادهای دیگر در اقتصاد را سازمان‌دهی می‌کنند. سیستم حساب‌های ملی (۱۹۹۳) به‌طور دقیق مشخص می‌کند که چگونه هم‌افزوده‌های^۵ اقتصاد کلان، مانند تولید ناخالص داخلی و درآمد ملی تعریف و محاسبه می‌شوند.^۶ سیستم حساب‌های ملی (۱۹۹۳) پنج بخش نهادی غیرهمگن و جداگانه را برای اقتصاد ملی تعریف می‌کند؛ شرکت‌های غیرمالی (مانند فعالیت‌های تولیدی، تولید خدمات)، شرکت‌های مالی (مانند بانک‌ها)، دولت عمومی، خانوارها و مؤسسات غیرانتفاعی در خدمت خانوارها (مانند

1. Trumble and Stevenson. (2002). p. 2344.

2. System of National Accounts 1993 (SNA, 1993)

3. Commission on the European Communities, International Monetary Fund, Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), United Nations and World Bank. (1993).

4. p. 1.

5. Aggregates

6. Kendrick. (1996).

بیمارستان‌های خصوصی و دانشگاه‌های خصوصی).^۱ حساب‌ها و هم‌افزوده‌های اقتصاد کلان به‌طور گسترده برای تحلیل‌های اقتصادی، سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری به کار گرفته می‌شوند. برای نخستین بار در توسعه این سیستم حساب‌های اقتصادی ملی، گسترش ویژه‌ای در حساب‌های ملی صورت پذیرفت؛ "حساب اقماری"، به منظور ارائه یک چارچوب خاص "نیمه یکپارچه"^۲ با چارچوب سیستم مرکزی حساب‌های ملی برای آشکارسازی و توضیح عمیق‌تر جنبه‌هایی که در چارچوب مرکزی حساب‌ها مخفی هستند،^۳ طراحی شده است. گردشگری در این گسترده جدید به‌صورت ویژه بررسی می‌شود:

"گردشگری یک مثال مناسب است. جنبه‌های مختلفی از فعالیت‌های تولیدی و مصرفی مرتبط با گردشگری ممکن است با طبقه‌بندی جزئیات فعالیت‌ها، محصولات و اهداف ظاهر شود. اگرچه، مبادلات و اهداف خاص گردشگری به صورت جداگانه تنها در چند حالت ظاهر می‌شوند. به منظور تشریح و اندازه‌گیری گردشگری در چارچوب حساب‌های ملی، لازم است که بین دو رویکرد، یکی برگزیده شود؛ در رویکرد نخست، تقسیم‌بندی بسیاری از عناصر حساب‌ها در چارچوب مرکزی آنها به منظور دستیابی به ارقام مورد نیاز گردشگری هر چند به قیمت عدم تعادل و افزایش فشار بر اجزای مختلف حساب‌ها و یا توصیف چارچوب خاصی برای گردشگری صورت می‌پذیرد؛ رویکرد دوم، تنها شکل قابل دستیابی در عمل است که موجب سازگاری در طبقه‌بندی‌ها و اندازه‌گیری‌های مختلف هم‌افزوده‌های اضافی مانند مخارج ملی در گردشگری می‌شود که ممکن است به پوشش مصارف واسطه و نهایی منجر شود."^۴

همچنین در سال ۱۹۹۳، سازمان جهانی گردشگری (UNWTO)^۵ به توسعه مفاهیم حساب اقماری گردشگری اقدام کرد که منطبق با اصول (SNA (1993) بوده و چارچوب خاصی برای

1. Kendrick. (1996).

2. Semi-integrated

3. SNA. (1993). p. 51.

4. SNA. (1993). p. 51.

5. The World Tourism Organization

گردشگری را به‌منظور ارتقا، تصریح می‌کند. این برنامه از رهنمودی که توسط مرکز آمار ملی کانادا در سال ۱۹۹۱ در کنفرانس بین‌المللی آمار مسافرت و گردشگری سازمان جهانی گردشگری UNWTO در اوتاوا درباره ایجاد ابزارهای معتبر برای مقایسه فعالیت‌های مربوط به گردشگری با صنایع دیگر در یک اقتصاد داخلی ارائه شد، الهام گرفته شد.^۱ کمبود فضا، اجازه بازگویی کامل اسناد TSA را که در طول دهه‌های بعد منتشر شد، نمی‌دهد، اما می‌تواند در اسناد مندرج در TSA:RMF(2008) و IRTS (2008) مشاهده شود. در سال ۲۰۰۰، کمیسیون آماری سازمان ملل برای نخستین بار سندی را با عنوان "حساب اقماری گردشگری ۲۰۰۰: چارچوب روش‌شناسی توصیه شده"^۲ تأیید کرد؛ اگرچه سند پیشین UNWTO TSA، "پیشنهادهایی بر آمار گردشگری" در آن زمان به‌روز نشده بود تا منعکس‌کننده سازگاری مورد نیاز در نتیجه ارتباط ساختاری TSA با SNA (1993) باشد.

با همکاری کارشناسان سازمان جهانی گردشگری از فرانسه، کانادا، اسپانیا، ایتالیا، ایالات متحده، استرالیا و کشورهای دیگر و با کمک سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، شورای جهانی مسافرت و گردشگری،^۳ سازمان بین‌المللی کار^۴ و سازمان‌های دیگر کار پیشرفت کرد و به پذیرش "پیشنهادهای بین‌المللی برای کاربرد آمار گردشگری ۲۰۰۸"^۵ توسط کمیسیون آماری سازمان ملل در مارس سال ۲۰۰۸ منجر شد.^۶ این سند با هدف ایجاد یک چارچوب مرجع مشترک برای کشورها به منظور استفاده در تدوین آمار گردشگری طراحی شده است.^۷ در راه رسیدن به این هدف، IRTS (2008) یک سیستم از تعاریف، مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و شاخص‌ها که از درون با یکدیگر سازگارند و موجب تسهیل ارتباط چارچوب‌های مفهومی حساب اقماری گردشگری، حساب‌های ملی، تراز پرداخت‌ها و آمار نیروی کار از بین متغیرهای دیگر می‌شوند، ارائه کرد.^۷ در عین حال، کمیسیون گزارش "حساب اقماری گردشگری: چارچوب روش‌شناسی پیشنهادی ۲۰۰۸" را دریافت کرد، که

1. Frechtling. (1991).

2. 2000 Tourism Satellite Account (TSA): Recommended Methodological Framework.

3. World Travel and Tourism Council

4. International Labor Organization

5. Massieu. (2008).

6. IRTS. (2008). p. 1.

7. IRTS. (2008). p. 1.

به‌طور مشترک توسط سازمان جهانی گردشگری، بخش آماری سازمان ملل، مرکز اطلاعات آماری اتحادیه اروپا^۱ و سازمان همکاری اقتصادی و توسعه ارائه شد. این سند، نسخه گزارشی را که کمیسیون در سال ۲۰۰۰ تأیید کرده بود، به‌روز کرد و به عنوان "نتیجه سال‌ها تلاش توسط بسیاری از مؤسسات، کشورها و افراد با هدف یکپارچه‌سازی اندازه‌گیری گردشگری به عنوان یک پدیده اقتصادی متعارف در آمارهای اقتصاد کلان" توصیف شده است.^۲

بنابراین، ماه مارس سال ۲۰۰۸ نقطه عطفی در تاریخ آمار بین‌المللی گردشگری است که شامل اعمال مجموعه‌ای از توصیه‌ها در مورد آمار گردشگری و چارچوب به‌روز شده حساب اقماری گردشگری توسط سازمان ملل می‌شود. هدف این مقاله این است که یک بررسی کلی از TSA، مفاهیم، تعاریف و ساختار آن را که به تعیین مجموعه‌ای از ویژگی‌هایی می‌پردازد و آن را از روش‌های دیگر اندازه‌گیری تأثیرات اقتصادی متمایز می‌کند، ارائه نماید. ارتباط بین TSA با سیستم حساب‌های ملی که در سطح بین‌المللی اعمال می‌شود، با توجه خاص به هم‌افزوده‌های اقتصاد کلان که TSA آنها را برای فعالیت‌های گردشگری تعریف کرده، بسیار دقیق است. اثرات زیان‌بار مطالعات منتشرشده که از تعاریف یا از چارچوب روش‌شناسی مورد نیاز تبعیت نمی‌کند، به‌طور کامل شرح داده شده است و توصیه‌هایی انجام شده تا مشخصات TSA از روش‌های دیگر ارائه‌دهنده تأثیرات اقتصادی گردشگری در کشور قابل تشخیص باشند.

۲. نوشتاری در خصوص حساب اقماری گردشگری

سازمان جهانی گردشگری ادبیات مشروحی درباره گسترش و اجرای مفاهیم TSA منتشر کرده است.^۳ است. افزون بر این، تعدادی از پژوهشگران در مورد پیشرفت توسعه مفهومی و اجرایی TSA از طریق ارائه در کنفرانس‌های گردشگری و مقالات علمی در مجلات تخصصی دانشگاهی مطالبی را منتشر

1. Eurostat

2. TSA:RMF. (2008). p. 5.

3. Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism. (2001a, 2001b, 2002, 2003 and 2004).

کرده‌اند. نخستین آنها مربوط به انتشار گزارش میز، اوپال، لاپیر و جویس^۱ (۱۹۹۶) در خصوص نخستین حساب اقماری گردشگری برای کشور کانادا در سال ۱۹۹۴ است. مقالات بعدی درباره پیشرفت در توسعه چارچوب مفهومی TSA در سازمان جهانی گردشگری و سازمان‌های دیگر بین-المللی گزارش شده‌اند.^۲

برخی دیگر از پژوهشگران استفاده از TSA در تجزیه و تحلیل‌های گردشگری،^۳ پیشرفت‌های کشورها به صورت انفرادی در اجرای TSA^۴ و ارزیابی نقش TSA در تجزیه و تحلیل اثرات اقتصادی^۵ را بررسی کرده‌اند. مقالات دیگری نیز روش‌هایی را برای گردآوری داده‌های TSA در سطوح دولت‌های محلی پیشنهاد کردند.^۶

با توجه به تمرکز بر توسعه اصول، مفاهیم و ساختار TSA در بالاترین سطوح بین‌المللی، جای تعجب نیست که در خصوص تعیین اجزای یک TSA معتبر عدم توافق و اختلاف نظر وجود دارد. شورای جهانی سفر و گردشگری و یک گروه صنایع گردشگری بین‌المللی، سیستمی را برای ایجاد "حساب‌های اقماری گردشگری شبیه‌سازی شده" در اوایل دهه ۱۹۹۰ طراحی کرد.^۷ بررسی این روش‌شناسی به تفاوت‌هایی از TSA در فرضیات، تعاریف، مفاهیم و روش‌های اندازه‌گیری دلالت دارد که به طور مؤثر اعتبار این رویکرد را زیر سؤال می‌برد.^۸ اختلاف نظر درباره این که عناصر شکل‌دهنده یک TSA معتبر چیست، تاکنون ادامه داشته است^۹ که نشان‌دهنده آن است که هنوز آشفتگی در

1. Meis, Joyal, Lapierre, and Joisce
2. Edmunds. (1999); Frechtling. (1999); Heerschap. (1999); Holtz-Eakin. (2001); Libreros, Massieu, and Meis. (2006) and Smith. (2000).
3. Blake, Durbarry, Sinclair, and Sugiyarto. (2001); Dwyer, Deery, Jago, Spurr, and Fredline. (2007); Meis and Wilton. (1998).
4. Ahlert. (2007); Bryan, Jones, and Munday. (2006); Fleetwood. (2004); Heerschap, de Boer, Hoekstra, van Loon, and Tromp. (2005); Mann 'n. (1999); Meis. (1999); Meis, Lapierre, and Joisce. (2004); Planting. (1998); Rivera. (1999); Sharma and Christie. (2006).
5. Dwyer, Forsyth, Spurr, and Van Ho. (2008); Smeral. (2006); Smeral. (2005).
6. Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism. (2005); Jie and MingYao. (2005); Jones, Munday, and Roberts, 2003; Ru" tter and Berwert. (1999).
7. Boskin. (1996).
8. Smith and Wilton. (1997); Wilton, Joyal, and Meis. (1996).
9. Department of Statistics and Tourism Satellite Account. (2008).

خصوص تمایز روش‌شناسی TSA از رویکردهای دیگر برای اندازه‌گیری نتایج اقتصادی فعالیت‌های گردشگری وجود دارد.

این مقاله‌ها عناصر TSA و فرآیند اجرایی و موضوعات مرتبط به آن را مورد توجه قرار داده‌اند، اما هیچ یک از آنها کوششی در راستای تشریح TSA معتبر برای فهم و درک عمومی آن نکرده است. با توجه به افزایش محبوبیت TSA به عنوان روشی برای برآورد اثرات مستقیم اقتصادی مخارج بازدیدکنندگان در اقتصاد ملی، سازمان جهانی گردشگری گزارش داده که ۷۰ کشور از سال ۲۰۰۷ به گسترش TSA پرداخته‌اند؛^۱ پذیرش TSA توسط کمیسیون آماری سازمان ملل و طراحی یک سیستم سیستم آماری ملی به منظور تأمین آن برای ارائه چنین نوشتاری مناسب است. این امر می‌تواند به میزان قابل توجهی آشفستگی و اختلاف نظر در مورد تشکیل یک TSA معتبر را کاهش دهد.

۳. حساب اقماری گردشگری چیست؟

یکی از راه‌های تشخیص ویژگی‌های اساسی حساب اقماری گردشگری، تجزیه و تحلیل این عبارت است. نخست، این حساب با مجموعه مشخصی از فعالیت‌های انسان‌ها که "گردشگری" نامیده می‌شوند، در ارتباط است. گردشگری بر اساس تعریف سازمان جهانی گردشگری به عنوان انواع خاصی از سفرها بوده که در آن گردشگر به خارج از محیط معمول^۲ برای مدت کمتر از یک‌سال سفر می‌کند و هدف اصلی او از این سفر اقدام به هر فعالیتی غیر از آن چه توسط یک فرد مقیم در محل مورد بازدید صورت می‌پذیرد، است.^۳ محیط معمول به عنوان ناحیه جغرافیایی (نه لزوماً همسایه) در محدوده‌ای که که یک فرد زندگی عادی خود را می‌گذراند، تعریف می‌شود.^۴ بنابراین، TSA فقط با فعالیت‌های "بازدیدکنندگان"^۵ در یک کشور سر و کار دارد (به عنوان مسافری که به سفرهایی از نوع گردشگری می‌رود، تعریف می‌شود)،^۶ در یک کشور شامل افراد مقیم و غیرمقیم که محیط معمول خود را برای هر

1. Libreros, et al. (2006).

2. Usual Environment

3. TSA:RMF. (2008). p. 12.

4. TSA:RMF. (2008). p. 13.

5. Visitors

6. IRTS. (2008). p. 10.

هر هدفی جز استخدام به وسیله یک شرکت یا سازمان‌های دیگر در محل بازدید ترک می‌کنند. حساب اقماری گردشگری باید به‌طور دقیق از شمول تأثیرات هرگونه مخارج یا فعالیت‌های دیگر مصرفی توسط افراد مقیم محلی که در محیط معمول خود باقی مانده‌اند، اجتناب ورزد.

TSA یک حساب "اقماری"^۱ برای یک حساب کلی و جامع‌تر از حساب‌ها به عنوان سیستم حساب‌های ملی ارائه شده در (1993) SNA است. این حساب، تابع و وابسته به مفاهیم، تعاریف، ساختار و قوانین گردآوری داده در (1993) SNA است. به عنوان حساب اقماری باید این حساب، ستانده‌های اصلی خود (هم‌افزوده‌های اقتصاد کلان) را در رابطه با آن متغیرهایی که در (1993) SNA تعریف و اندازه‌گیری شده‌اند، تصریح نماید. همان‌گونه که در زیر بحث شده است، این ستانده‌ها در (2008) TSA:RMF مشخص شده‌اند.

سرانجام، TSA در اصل یک "حساب" مبتنی بر یک جدول یا مجموعه‌ای از جداول است "که منابع و مصارف یا تغییرات در دارایی‌ها و بدهی‌ها و یا دارایی‌های مالی و بدهی‌های موجود در یک زمان خاص را برای یک بخش معین از زندگی اقتصادی ثبت می‌نماید."^۲ این ثبت بر اساس مشاهدات یا تعداد متغیرهای اقتصادی است. روش‌های دیگر برآورد پیامدهای اقتصادی فعالیت گردشگری، "مدل‌ها" هستند؛ تعریف ساده‌ای از یک سیستم، فرآیند یا موارد دیگر هستند که به عنوان پایه‌ای برای فهم نظری یا تجربی ارائه شده‌اند.^۳ در حالی که TSA الزاماً نیازمند یک مؤلفه مدلی است (برآورد سهم گردشگری از فعالیت‌های تولیدی برای خدمت به بازدیدکنندگان)، که اساساً آنها مجموعه‌ای از حساب‌های ارائه شده در جداول هستند:

۱. منظور از حساب اقماری حسابی است که عمدتاً حساب‌های ویژه‌ای را برای زمینه‌های مشخصی نظیر آموزش، گردشگری و حفاظت محیط زیست پوشش می‌دهد و می‌توان آنها را به صورت سیستم حساب‌های ملی در نظر گرفت. م
2. SNA. (1993), p. 26.
3. Trumble and Stevenson. (2002). p. 1805.

"حساب اقماری گردشگری شامل مجموعه‌ای از ده جدول مرتبط به هم است. این جداول با جداول عرضه و مصرف کشورها در سطح ملی سازگارند تا تعادل اقتصاد عمومی کالاها و خدمات و حساب‌های تولیدکنندگان طبق سیستم حساب‌های ملی ۱۹۹۳ را تشریح کنند."^۱

این جداول و ارتباط بین آنها در ادامه تجزیه و تحلیل شده است.

شایان ذکر است که TSA با روش‌های دیگر متداول برآورد سهم اقتصادی یا اثرات گردشگری، مانند مدل‌های سودآوری اقتصادی گردشگری یکپارچه،^۲ مدل‌های تأثیر سفر منطقه‌ای،^۳ مدل‌های تعادل عمومی قابل محاسبه،^۴ و مدل‌های داده-ستانده^۵ در تضاد است. به عنوان مدل، این رویکردها اثرات مخارج بازدیدکنندگان در دریافت‌های تجاری، درآمد نیروی کار و درآمدهای دیگر، اشتغال و درآمد مالیاتی را شبیه‌سازی می‌کنند. از سوی دیگر، TSA با استفاده از مشاهدات آماری سازمان یافته و سازگار در قالب حساب‌ها، سهم بازدیدکنندگان در اقتصاد یک کشور را ثبت می‌کند. حساب‌های اقماری گردشگری لزوماً با سیستم محاسبه مخارج بازدیدکنندگان آغاز می‌شوند که برخی اوقات مؤلفه‌ها مدل شده هستند.^۶ در مورد محاسبه داده‌های حسابداری ستانده صنایع، این برآوردها نسبت ستانده مربوط به بازدیدکنندگان را تعیین می‌کند. سپس، این نسبت‌ها برای گردآوری آمار و اطلاعات حساب‌ها در شش جدول به منظور استخراج هم‌افزوده‌های اقتصاد کلان TSA به کار می‌روند (شکل ۱).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. IRTS. (2008). p. 77.
2. Integrated Tourism Economic Benefit Models
3. Frechtling. (1994).
4. Regional Travel Impact Models
5. Dean Runyan Associates. (2008); Travel Industry Association. (2007).
6. Computable General-Equilibrium Models
7. Dwyer, et al. (2008).
8. Fletcher. (1989).
9. Frechtling. (2006).

۴. هدف از TSA چیست؟

هدف حساب اقماری گردشگری بر اساس (2008) TSA:RMF عبارت است از:
"تجزیه و تحلیل تفصیلی تمام جنبه‌های تقاضا برای کالاها و خدمات مرتبط با فعالیت بازدیدکنندگان به منظور مشاهده ترکیب عملیاتی با عرضه کالاها و خدمات در محدوده اقتصاد و توضیح چگونگی تعامل این عرضه با فعالیت‌های دیگر اقتصادی."^۱

1. TSA:RMF. (2008). p. iii.

شکل ۱. جداول ضروری حساب اقماری گردشگری برای برآورد هم‌افزوده‌های اقتصاد کلان

		کشور مرجع				
		← تقاضای گردشگری		عرضه گردشگری →		
جدول ۱. مخارج گردشگر ورودی ^۱ بر حسب محصولات و پایگاه طبقاتی بازدیدکنندگان		جدول ۴. مصرف گردشگر داخلی ^۲ بر حسب محصولات	جدول ۶ کل عرضه داخلی (به قیمت خریداران)	جدول ۵. حساب‌های تولید صنایع گردشگری و صنایع دیگر (به قیمت‌های پایه)		
جدول ۲. مخارج گردشگری بومی ^۳ بر حسب محصولات، پایگاه طبقاتی بازدیدکنندگان و انواع سفرها		مؤلفه‌های دیگر مصرف گردشگری: (الف) خدمات اقامتگاه سفر به حساب خود؛ (ب) انتقالات نقدی اجتماعی گردشگری؛ (ج) مصارف احتسابی دیگر.				جدول ۷. اشتغال در صنایع گردشگری
ستانده جداول	مخارج گردشگر داخلی؛ مصارف گردشگر داخلی	ارزش افزوده ناخالص مستقیم گردشگری؛ تولید ناخالص داخلی مستقیم گردشگری	ارزش افزوده ناخالص صنایع گردشگری	اشتغال گردشگری (اشتغال مستقیم گردشگری)		

1. Inbound Tourism Expenditure

2. Internal Tourism Expenditure

۳. در این مقاله، گردشگر داخلی را جمع گردشگر بومی و گردشگر ورودی تعرف کردیم. همچنین، در ترجمه مرکز آمار نیز همین تعریف به کار رفته است [م].

4. Domestic Tourism Expenditure

پژوهشگر باید به این نکته توجه کند که در ساختار SNA(1993) "فعالیت اقتصادی" ممکن است تولید، مصرف یا انباشت دارایی باشد.^۱ افزون بر این، TSA شامل "پیوند ساختاری هم‌افزوده‌های حساب‌های ملی و رویکرد برآوردهای عمومی آنهاست که اعتبار و مشروعیت آمار و اطلاعات گردشگری از آن ناشی می‌شود."^۲

توجه شود که این هم‌افزوده‌های اقتصاد کلان مرتبط با حساب‌های اقتصاد ملی در یک TSA توسعه یافته‌اند تا اندازه و سهم اقتصادی گردشگری را به‌طور ویژه تبیین نماید:

- مخارج گردشگری داخلی: مبلغی است که برای اکتساب کالاها و خدمات برای سفرها و در سفرهای گردشگری پرداخت می‌شود که در آن، واژه "داخلی" بر قرار گرفتن در داخل معیار اقتصادی مورد نظر که معمولاً یک کشور است، دلالت دارد.^۳
- مصرف گردشگری داخلی: فراگیرترین معیار اندازه‌گیری تملک توسط بازدیدکنندگان در یک اقتصاد، برابر است با مخارج گردشگری داخلی به اضافه مصرف منتسب به اقامتگاه تعطیلات،^۴ تعویض موقت محل‌های سکونت برای اهداف تعطیلاتی، خالص هزینه‌هایی که میزبان‌ها از بازدیدکنندگان در خانه‌هایشان دریافت می‌کنند، کمک هزینه حمل و نقل و مسکن ارائه شده توسط کارفرمایان و تأمین مالی دولت به‌منظور ارائه برخی خدمات غیربازاری برای بازدیدکنندگان مانند تحصیلات و عرضه خدمات تفریحی.^۵
- ارزش افزوده ناخالص صنایع گردشگری: ارزش ستانده فعالیت‌های (صنایع) تولیدی منهای ارزش نهاده‌های خریداری شده از فعالیت‌های دیگر تولیدی برای مجموعه‌ای از صنایع که موضوع فعالیت اصلی آنها فعالیت‌هایی با مشخصات گردشگری است (که صنایع گردشگری نامید می‌شود).^۶

1. SNA. (1993). p. 3.

2. IRTS. (2008). p. 77.

3. IRTS. (2008). p. 14 and 35.

4. Vacation Home Accommodations

5. TSA:RMF. (2008). pp. 16-17.

6. TSA:RMF. (2008). p. 30, 34.

- ارزش افزوده ناخالص مستقیم گردشگری: در مقابل ارزش افزوده ناخالص صنایع گردشگری، این ارزش افزوده ناخالص تولید شده توسط تمام صنایعی است که تنها در واکنش به مصرف گردشگری داخلی هستند.^۱
  - تولید ناخالص گردشگری داخلی: سهم فعالیت‌های گردشگری از تولید ناخالص داخلی کشور یا ارزش افزوده ناخالص مستقیم گردشگری به اضافه خالص مالیات بر تولید و واردات به قیمت‌های خریداران.^۲
- این پنج هم‌افزوده به منظور قابل مقایسه بودن با هم‌افزوده‌های اقتصاد کلان که بیانگر وضعیت کل اقتصاد است، تعریف و اندازه‌گیری می‌شوند.^۳

۵. TSA شامل کدام جداول است؟

بر اساس اسناد TSA کاملاً روشن است که ماهیت TSA تدوین و گردآوری ده جدول یا حساب به هم مرتبط است.^۴ جدول ۶ به عنوان هسته سیستم TSA شناخته شده است،^۵ زیرا موجب افزایش سهم ارزش افزوده ناخالص ناشی از مخارج بازدیدکنندگان برای هر یک از صنایعی می‌شود که به بازدیدکنندگان خدمات‌رسانی می‌کنند. این موضوع نیازمند یک جدول عرضه و مصرف معتبر برای اقتصاد تحت بررسی است که پایه مدل‌های داده-ستانده^۶ به شمار می‌رود. دو مورد از این حساب‌ها برای بررسی تفصیلی در مراحل بعدی پس از کسب تجربه بیشتر در توسعه آنها در بین کشورها طراحی شده‌اند که جدول ۸، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص گردشگری^۷ و جدول ۹، مصرف جمعی گردشگری^۸ هستند. یک حساب (جدول ۳) به گردآوری مخارج برای سفرهای برون مرزی به کشورهای دیگر بر حسب محصولات و نوع بازدیدکنندگان پرداخته، بنابراین، در هم‌افزوده‌های اصلی

1. TSA:RMF. (2008). p. 56.

2. TSA:RMF. (2008). p. 57.

3. TSA:RMF. (2008). p. 53.

4. TSA:RMF. (2008). pp. 3-4, 37.

5. TSA:RMF. (2008). p. 47.

6. Input – Output Models

7. Tourism Gross Fixed Capital Formation

8. Tourism Collective Consumption

اقتصاد کلان که برای مشخص کردن اثرات گردشگری در کشور مورد بررسی انتخاب می‌شوند، تأثیری ندارد. جدول ۱۰ نشان‌دهنده برخی از عوامل غیرپولی فعالیت‌های گردشگری مانند سیل بازدیدکنندگان و مسائل مربوط به اقامت شبانه دور از موطن آنهاست.

شکل ۱ نشان‌دهنده شش جدول لازم برای برآورد پنج هم‌افزوده اقتصادی برای اقتصاد ملی و چگونگی ارتباط آنهاست. مجموعه کامل ۱۰ جدول در (2008) TSA:RMF به طور کامل شرح داده شده است.

۶. مفاهیم اصلی برای تعریف TSA چیست؟

برخی از مفاهیم و اصطلاحات که در گسترش TSA به کار می‌روند، به روش‌های خاصی تصریح شده‌اند که در ادامه بحث می‌شود.

- مخارج گردشگری و مصارف گردشگری: مفهوم اصلی که از متغیرهای تقاضا در TSA استفاده می‌شود، "مخارج گردشگری" است. این مخارج به عنوان "مبلغی که برای کسب کالاها و خدمات مصرفی، همچنین کالاهای با ارزش، برای مصرف شخصی یا بخشیدن به دیگران، برای سفرهای گردشگری و در طول این سفر پرداخت می‌شود،" تبیین می‌شود.^۱ این یک تعریف گسترده‌تر از آن است که در بیشتر موارد در مطالعات تأثیر گردشگری به کار می‌رود که شامل: ۱. مخارج صورت گرفته توسط بازدیدکنندگان به علاوه هزینه پرداخت شده توسط دیگران (به عنوان مثال بازپرداخت سفرهای تجاری)، ۲. مخارج برای مصارف شخصی به علاوه هدایا برای دیگران (به عنوان مثال هدایا برای دوستان و بستگان که مورد بازدید قرار گرفته‌اند) و ۳. مخارجی که برای کالاهای خریداری شده مورد انتظار و پیش‌بینی انجام سفرها (به عنوان مثال تجهیزات کمپ، چمدان) صورت می‌گیرد.

افزون بر این، TSA "مصارف گردشگری" را از طریق در نظر گرفتن برخی عناصر به مخارج داخلی گردشگری تصریح می‌کند که در بیشتر موارد نیازمند معاوضه پول برای این محصولات

1. IRTS. (2008). p. 35.

نیست. به‌طور مشخص، این عناصر به عنوان اقلام احتسابی^۱ یا مخارج پولی توسط دیگران طبقه‌بندی می‌شوند. اقلام احتسابی شامل مبادلات پایاپای (مانند مبادله خانه به منظور تعطیلات)، ارزش کالاهایی که به حساب خود تولید شده در شرایطی که از موطن اصلی دور باشد (به عنوان مثال سبزیجاتی که در اقامتگاه محل تعطیلات کاشته شوند، تمایل به صید در سفر شکاری) و ارزش خدمات اقامتی که از طریق استفاده از اقامتگاه‌های شخصی در هنگام تعطیلات هزینه می‌شوند.^۲ مخارج پولی به وسیله دیگران چهار نوع را شامل می‌شود: خریدهای میزبان از جانب بازدیدکنندگان میهمان (به عنوان مثال غذا، وسایل تفریحی و سرگرمی)، هزینه‌های تولیدکنندگان خدمات به بازدیدکنندگان (برخورداری از هواپیمای شخصی متعلق به شرکت یا استفاده از لیموزین برای رفتن به فرودگاه)، هزینه‌های خالص شرکت برای استفاده از استراحتگاه‌ها و اماکن دیگر توسط کارکنان بدون هزینه یا با کاهش هزینه و مخارج مصرفی دولت برای عرضه خدمات غیربازاری که بازدیدکنندگان از آن منتفع می‌شوند (یارانه برای هزینه ورود به موزه‌ها یا هزینه‌های بهره‌مندی از زمین عمومی کلف).

- مشخصات محصولات و فعالیت‌های گردشگری: ساختار TSA سازمان جهانی گردشگری نیازمند این است که TSA محصولاتی را که به‌طور مستقیم در ارتباط با فعالیت‌های بازدیدکنندگان هستند، در پنج طبقه‌بندی قرار دهد.^۳ در اینجا درک واژگان SNA 1993 مفید است: "محصول" به عنوان کالا یا خدمت ناشی از تولید تعریف می‌شود.^۴

- ویژگی محصولات مصرفی گردشگری: محصولات مصرفی که توسط بازدیدکنندگان خریداری می‌شوند که نشان‌دهنده سهم قابل توجه مخارج گردشگری و یا سهم مهم ارزش کل عرضه محصولات است.

- محصولات دیگر مصرفی: محصولات دیگر مصرفی که توسط بازدیدکنندگان خریداری می‌شود.

1. Imputations

2. TSA: RMF. (2008). pp. 16–19.

3. IRTS. (2008). pp. 44–47.

4. SNA. (1993). pp. 20–21.

- اشیای با ارزش: کالاهای بادوام گران قیمت که به عنوان ذخیره ارزش به دست می‌آیند، به طوری که در فرآیند تولید استفاده نمی‌شوند، مانند آثار هنری و فلزات گرانبها و سنگ و جواهرات.
- محصولات مرتبط با تشکیل سرمایه ثابت ناخالص گردشگری: تاکنون توسط سازمان جهانی گردشگری تأیید نشده است.
- محصولات مربوط به مصرف جمعی گردشگری: تاکنون توسط سازمان جهانی گردشگری تأیید نشده است.

"فعالیت‌های ویژه گردشگری" فعالیت‌های تولیدی بهره‌وری هستند که معمولاً محصولات مصرفی با مشخصات گردشگری را تولید می‌کنند^۱ و در بیشتر موارد به عنوان "صنایع" از آنها نام برده می‌شود. در این جا توجه به این نکته مفید خواهد بود که "صنعت" متشکل از گروهی از بنگاه‌هاست که در فعالیت تولیدی مشابه یا تقریباً شبیه به هم مشغول به فعالیت هستند.^۲ برای اطمینان از قابلیت مقایسه‌ای در بین TSAهای ملی، سازمان جهانی گردشگری مجموعه‌ای از "محصولات با ویژگی گردشگری قابل مقایسه بین‌المللی"^۳ را که در ستون اول جدول ۱ فهرست شده، تصریح کرده است. توجه داشته باشید که این محصولات و صنایع وابسته در ده ردیف نخست نشان داده شده‌اند. ردیف ۱۱ و ۱۲ نشان می‌دهند که کشورها باید کالاها و خدمات با ویژگی گردشگری اضافی مخصوص را تبیین کنند که برای معرفی فعالیت‌های گردشگری در محدوده مرزها و صنایع مرتبط آنان مهم هستند.

1. IRTS. (2008). p. 46.

2. SNA. (1993). p. 113, 344.

3. Internationally Comparable Tourism Characteristic Products

جدول ۱. طبقه‌بندی محصولات و صنایع گردشگری برای جدول‌های ۵ و ۶ حساب اقماری گردشگری

ویژگی صنایع گردشگری بین‌المللی	ویژگی محصولات گردشگری بین‌المللی
	الف) محصولات مصرفی
الف-۱. صنایع گردشگری وابسته	الف-۱. محصولات ویژه گردشگری
۱. اقامتگاه برای بازدیدکنندگان	۱. خدمات اقامتی برای بازدیدکنندگان
الف-۱ (الف) اقامتگاه برای بازدیدکنندگان غیر از ۱-ب	الف-۱ (الف) خدمات اقامتی برای بازدیدکنندگان غیر از ۱. ب
۱-ب) اقامتگاه مرتبط با تمام انواع خانه‌های مخصوص تعطیلات با مالکیت شخصی	۱-ب) خدمات اقامتی مرتبط با تمام انواع خانه‌های مخصوص تعطیلات با مالکیت شخصی
۲. صنعت سرو غذا و نوشیدنی	۲. خدمات سرو غذا و نوشیدنی
۳. حمل و نقل ریلی مسافری	۳. خدمات حمل و نقل ریلی مسافری
۴. حمل و نقل جاده‌ای مسافری	۴. خدمات حمل و نقل جاده‌ای مسافری
۵. حمل و نقل آبی مسافری	۵. خدمات حمل و نقل آبی مسافری
۶. حمل و نقل هوایی مسافری	۶. خدمات حمل و نقل هوایی مسافری
۷. اجاره تجهیزات حمل و نقل	۷. خدمات اجاره تجهیزات حمل و نقل
۸. صنعت آژانس‌های مسافرتی و دیگر خدمات رزرواسیون	۸. آژانس‌های مسافرتی و دیگر خدمات رزرواسیون
۹. صنعت خدمات فرهنگی	۹. خدمات فرهنگی
۱۰. صنعت خدمات تفریحی و ورزشی	۱۰. خدمات تفریحی و ورزشی
صنایع گردشگری خاص کشور	محصولات گردشگری خاص کشور
۱۱. صنایع مرتبط	۱۱. کالاهای ویژه گردشگری خاص کشور
۱۲. صنایع مرتبط	۱۲. خدمات ویژه گردشگری خاص کشور
الف-۲. صنایع مرتبط	الف-۲. محصولات مرتبط گردشگری
	ب) محصولات غیرمصرفی
	ب-۱. اشیای گرانبها
نامرتبط	ب-۲. دیگر محصولات غیرمصرفی
	ب-۲ (الف) تشکیل سرمایه ثابت ناخالص گردشگری
	ب-۲ (ب) مصرف جمعی گردشگری
	ب-۲ (ج) دیگر محصولات غیرمصرفی

در جدول ۱ مشاهده می‌شود که ارتباط یک به یک محصولات به صنایع وجود ندارد. برای مثال، خدمات ارائه سرو غذا و آشامیدنی ممکن است از بنگاه‌های اقامتی بازدیدکنندگان و نیز از بنگاه‌های ارائه خدمات سرو غذا و آشامیدنی خریداری شود. همچنین، روشن است که صنعت گردشگری وجود ندارد؛ زیرا مجموعه‌ای از بنگاه‌ها که فعالیت تولیدی اصلی‌شان تولید گردشگری باشد، حضور ندارد؛ بلکه UNWTO "صنایع گردشگری" را مشتمل بر تمام بنگاه‌هایی که فعالیت تولیدی اصلی‌شان فعالیت ویژه گردشگری است، به رسمیت می‌شناسد. صنایع گردشگری یک کشور در ستون سمت چپ جدول ۱ فهرست شده است.

نکته دیگر در ارتباط با جدول ۱ آن است که وقتی کالاهای ویژه گردشگری برای یک کشور شناسایی می‌شود، مانند سوخت موتور و پوشاک اسکی، فعالیت مرتبط به آن خرده‌فروشی است که توسط آن، این کالاها به‌طور مستقیم در دسترس بازدیدکنندگان قرار می‌گیرد. بنگاه‌هایی که به تولید کالاها مشغول هستند، به‌طور مستقیم آنها را به بازدیدکنندگان نمی‌فروشند، بنابراین، نیاز به وجود یک فعالیت ویژه گردشگری است؛ در نتیجه، ستانده این صنایع خرده‌فروشی اختصاص داده‌شده به مصرف بازدیدکنندگان به حاشیه خرده‌فروشی مناسب بین ارزش فروش و ارزش ناخالص کالاهای فروش رفته، به اضافه هر نوع مالیات پس از کسر یارانه‌ها بر روی کالاها و هر نوع هزینه حمل و نقل که در نهایت به قیمت خریداران لحاظ می‌شود، محدود است.^۲ "فرض می‌شود ارزش باقیمانده کالاهای خریداری شده توسط بازدیدکنندگان... ارزش افزوده ناخالص مستقیم گردشگری را ایجاد کرده و فقط دارای اثرات غیرمستقیم باشند."^۳

مورد خاصی از آژانس مسافرتی و خدمات مجریان تور: خواننده باید به رفتار خاص آژانس‌های مسافرتی و دیگر خدمات رزرواسیون (مشتمل بر مجریان تور) در TSA توجه کند. باید در سرفصل درآمد ناخالص آژانس‌های مسافرتی، ارزش محصولات خریداری شده برای سفر (بلیط هواپیما، هتل، انتقال به / از فرودگاه و موارد دیگر) از حاشیه ناخالص کسب شده توسط آژانس‌های مسافرتی برای

1. IRTS. (2008). p. 55, 54.

2. TSA: RMF. (2008). p. 88.

3. TSA: RMF. (2008). p. 90.

ارائه خدمات به بازدیدکنندگان تفکیک و جداسازی شود؛^۱ سپس، ارزش‌های کسب شده برای محصولات مصرف شده سفر انفرادی باید در طبقه‌بندی محصول و فعالیت مربوطه‌شان توزیع شود. درآمدهای ناخالص مجریان تور به‌طور مشابه نیاز به توزیع در طبقه‌بندی محصول سفر مربوطه‌شان دارد و تنها چنین حاشیه‌های ناخالص مجریان باید به طبقه‌بندی "آژانس‌های مسافرتی و دیگر خدمات رزرواسیون" تخصیص داده شود.^۲ یک بسته مسافرتی به عنوان یک محصول در جداول TSA در نظر گرفته نمی‌شود، اما جمع مؤلفه‌های محصول سفر به اضافه حاشیه‌های ناخالص آژانس-های مسافرتی و مجریان تور مسافرتی در نظر گرفته می‌شود.

مورد خاص مصرف سفرهای تجاری: سیستم حساب‌های ملی (۱۹۹۳) تصریح می‌کند که "مخارج سفرهای تجاری جزئی از مصرف واسطه تولیدکنندگان است" و چون شامل نهاده‌های فعالیت‌های تولیدی یک بنگاه بوده و به‌طور مستقیم بر تقاضای مصرف نهایی تأثیر نمی‌گذارند، در مصرف نهایی مشارکت ندارد.^۳ اگرچه، TSA شامل مخارج و مصارف سفرهای اشخاص با هدف تجاری به ترتیب به عنوان بخشی از مخارج گردشگری داخلی و مصارف گردشگری داخلی است.^۴ این بدین معناست که مصرف گردشگری داخلی نمی‌تواند به‌طور مستقیم با حجم مصرف نهایی خانوار^۵ در سیستم حساب‌های اقتصاد ملی یک کشور مقایسه شود، چرا که تمامی مصارف واسطه در آن مستثنی شده‌اند.

مورد خاص کالاهای بادوام ویژه گردشگری: بیشتر هزینه‌های گردشگری مشمول در TSA ولی نه تمام آنها در طول دوره سفر اتفاق می‌افتد. تعریف "مخارج گردشگری" به اندازه کافی گسترده است که شامل "کسب کالاها و خدمات مصرفی ... برای و در طول دوره سفرهای گردشگری" شود.^۶ این

1. IRTS. (2008). pp. 62–63.

2. IRTS. (2008). p. 65.

3. p. 334

4. TSA: RMF. (2008). p. 20.

5. Household Final Consumption Volumes

6. IRTS. (2008). p. 35; TSA: RMF. (2008). p. 15.

تعریف مستلزم شمول "مصرف کالای بادوام منحصر به فرد (تک منظوره) گردشگری" در میان مخارج گردشگری است.^۱

در (1993) SNA "مصرف بادوام، کالایی است که ممکن است با هدف مصرف مکرر یا مداوم در یک دوره یک‌ساله یا بیشتر صورت گیرد."^۲ حساب اقماری گردشگری اذعان دارد که کالاهای بادوام تک منظوره آن کالاهایی هستند که "به‌طور انحصاری یا تقریباً انحصاری در سفرها استفاده می‌شوند."^۳ در حالی که این امر ممکن است در بین کشورها با هم متفاوت باشد (به عنوان مثال تجهیزات اسکی مورد تأیید کیفی در مصر است، اما در سوئیس این‌گونه نیست)، تعدادی از این نوع کالاها وجود دارند که در تمام کشورها تأیید می‌شوند، مانند چمدان، وسایل نقلیه تفریحی، هواپیماها و تجهیزات چادر مسافرتی.^۴ کشورها با اضافه کردن به فهرست کالاهای بادوام تک منظوره گردشگری متعلق به خود و اضافه کردن مخارج افراد بومی در محیط عادی آنان در محاسبه مخارج گردشگری در کشور ترغیب و تشویق می‌شوند. البته مخارج بازدیدکنندگان برای مصرف کالاهای بادوام در حین سفر همواره باید در مخارج گردشگری منظور شود.

۷. کدام موضوعات دیگر TSA نیاز به مطالعات بیشتر دارد؟

به‌رغم انجام سه دهه پژوهش، سازمان جهانی گردشگری به این واقعیت وقوف دارد که به منظور گسترش مشروع حساب اقماری گردشگری هنوز موضوعاتی وجود داشته که نیاز به مطالعه دارند که شامل اندازه‌گیری تشکیل سرمایه و مصرف جمعی مربوط به گردشگری و مفاهیم، اصول و ساختارهای TSAهای محلی می‌شود.

تشکیل سرمایه ثابت ناخالص گردشگری (جدول ۸ حساب اقماری گردشگری): سیستم حساب‌های ملی (۱۹۹۳) تشکیل سرمایه ثابت ناخالص را به عنوان "ارزش کل دارایی‌های کسب شده

1. TSA: RMF. (2008). p. 22.

2. p. 208.

3. TSA: RMF. (2008). p. 22.

4. TSA: RMF. (2008). p. 91.

تولیدکننده،^۱ منهای فروش دارایی‌های ثابت... به علاوه اضافات معین به ارزش دارایی‌های غیرتولیدی تحقق‌یافته توسط فعالیت تولیدی واحدهای نهادی "اندازه‌گیری می‌کند. دارایی‌های ثابت، دارایی‌های مشهود یا نامشهودی تولید شده‌ای هستند که به عنوان ستانده‌هایی از فرآیند تولید که خود به‌طور مکرر یا مداوم در فرآیندهای دیگر تولیدی برای بیشتر از یک‌سال استفاده می‌شوند.^۲ بر اساس این مفهوم، TSA سه طبقه‌بندی را پیشنهاد می‌نماید:^۳

۱. دارایی‌های ثابت ویژه گردشگری، آنهایی هستند که به‌طور انحصاری یا تقریباً منحصر به فرد در تولید محصولات خاص گردشگری استفاده می‌شوند و شامل وسایل و تجهیزات مورد استفاده برای خطوط هوایی مسافری، کشتی‌های کروز، خانه‌های مخصوص تعطیلات و ساختمان هتل‌ها می‌شود.

۲. سرمایه‌گذاری‌های صنایع گردشگری در دارایی‌های ثابت ویژه غیرگردشگری شامل آنهایی می‌شود که مورد نیاز بنگاه‌های صنعت گردشگری است و بر اساس طبیعت‌شان دارایی ثابت ویژه گردشگری نیستند که شامل رایانه‌ها و سیستم‌های مرتبط، امکانات خشکشویی هتل و اتوبوس‌های گشت و گذار می‌شوند.

۳. زیرساخت‌های مربوط به گردشگری آنهایی هستند که توسط دولت برای تسهیل گردشگری بنا نهاده می‌شوند، مانند ترمینال‌های مسافربری بین شهری، جاده‌های مخصوص برای استراحتگاه‌ها و امکانات ساخته شده برای نمایشگاه‌های بین‌المللی.

الزامات برای این جدول TSA هنوز توسط سازمان جهانی گردشگری تشریح نشده است. کشورها به مطالعه برای تحلیل این جدول و گزارش پژوهش‌هایشان تشویق شده‌اند.

مصرف جمعی گردشگری (جدول ۹ حساب اقماری گردشگری) اذعان دارد که بخش عمومی در بسیاری از کشورها "خدمات غیربازاری جمعی" مهمی را برای بازدیدکنندگان و صنایع گردشگری،

1. Less Disposals

2. p. 222.

3. TSA: RMF. (2008). pp. 23–25.

به‌طور رایگان تولید می‌کند،^۱ سازمان جهانی گردشگری طبقه‌بندی‌های زیر را به منظور تشریح جدول ۹ به عنوان مصرف جمعی گردشگری کامل پیشنهاد می‌کند: خدمات ارتقای گردشگری، خدمات ارتقای بازدیدکننده، خدمات اداری مربوط به کسب و کار توزیع و تهیه غذا، هتل‌ها و رستوران‌ها و خدمات اداری مربوط به امور گردشگری.^۲

طبقه‌بندی‌های زیر معمولاً تا حدودی قابل تخصیص برای مصرف جمعی گردشگری در یک کشور خواهند بود: پژوهش‌های بازار، پلیس و آتش‌نشانی، آموزش و پرورش، تدریس و خدمات پشتیبانی آموزشی. سازمان جهانی گردشگری تصدیق می‌کند که تشریح جدول ۹ در شرایط کنونی با محدودیت‌های مفهومی و تجربه محاسباتی محدود مواجه بوده و این جدول را در حال حاضر تنها به عنوان یک "تمرین آماری مفید" پیشنهاد می‌کند.^۳

حساب‌های اقماری گردشگری محلی: حساب اقماری گردشگری بسیار به سیستم حساب‌های ملی نزدیک است که فقط برای دولت‌های ملی به صورت گسترده ارائه می‌شود. پس از اشاره به این که هیچ کشوری نمی‌تواند یک سیستم کامل برای هر منطقه مشابه به سیستم حساب‌های ملی ایجاد کند، SNA (1993) بیان می‌کند "این به خود کشورها بستگی دارد که حساب‌های منطقه‌ای و شاخص‌های آماری خود را با در نظر گرفتن شرایط خاص خودشان، سیستم اطلاعات آماری و منابعی که برای این کار اختصاص داده‌اند، تعبیه کنند."^۴

پس از شناخت مزایای TSAهای محلی، TSA سازمان جهانی گردشگری مشکلات ایجاد حساب‌های اقماری معتبر در سطوح محلی و منطقه‌ای را مستندسازی کرد؛ به علت نبود چارچوب مفهومی در سطح منطقه‌ای برابر با SNA (1993)، تمام فعالیت‌های گردشگری نمی‌توانند به راحتی به مناطق اختصاص داده شوند (به عنوان مثال فعالیت‌های حمل و نقل هوایی داخلی، واردات و صادرات مرتبط با گردشگری) و برخی از فعالیت‌های تولیدی نمی‌توانند به‌طور مفهومی منطقه‌ای شوند (به

1. TSA: RMF. (2008). p. 26, 60.

2. TSA: RMF. (2008). p. 94.

3. TSA: RMF. (2008). p. 60.

4. p. 441.

عنوان مثال دفتر مرکزی شرکت‌های صنعت گردشگری، خدمات گردشگری دولت مرکزی.^۱ سازمان جهانی گردشگری از پژوهش‌های بیشتر و بحث و مذاکره درباره این موضوع مهم حمایت می‌کند.^۲

۸. نتیجه‌گیری

این مقاله یک مفهوم پیچیده، اما سازنده را با عنوان حساب اقماری گردشگری در نظر گرفته و به توضیح اهداف اساسی، مفاهیم، ساختار و ویژگی‌های آن پرداخته است. تعداد قابل توجهی از مقالات در مورد تشریح و کاربرد TSA شناسایی شده، اما همواره در این مقالات به‌طور مداوم فرض بر این است که خواننده با جزئیات این رویکرد متمایز برای برآورد سهم اقتصادی گردشگری آشناست. این مقاله در نظر دارد تعریف کنونی سیستم TSA را به‌گونه‌ای ارائه نماید که برای کسانی که آشنایی به حسابداری اقتصاد ملی ندارند، قابل درک باشد و از کج‌فهمی و سوء استفاده از مفهوم TSA در اقتصاد و تجزیه و تحلیل‌های دیگر بکاهد.

در این مقاله ارتباط بین TSA و سیستم حساب‌های ملی که توسط مؤسسات توسعه چند جانبه بزرگ جهان پذیرفته شده است، توضیح داده شده و نتایج آن تشریح شده است که می‌تواند به‌طور مستقیم با هم‌افزوده‌های اصلی اقتصاد کلان که توسط سیستم ایجاد می‌شوند، مانند تولید ناخالص داخلی، مقایسه شوند. رفتار خاص فعالیت‌های اقتصادی به‌ویژه مرتبط با گردشگری و نیز زمینه‌ها برای پژوهش‌های بیشتر به منظور تکمیل کردن درک دقیق سهم مستقیم اقتصادی گردشگری از درآمد ملی، تولید و اشتغال تصریح شده است.

به نظر می‌رسد کاهش کج‌فهمی‌ها و استفاده نادرست از TSA در این برهه زمانی به علت پذیرش سازمان ملل از سیستم TSA از اهمیت فراوانی برخوردار باشد. چنین کج‌فهمی‌ها و استفاده نابه‌جا از طریق مقایسه مداوم تعاریف، روش‌شناسی‌ها و منابع اطلاعات آماری مشروح در اسناد پایه TSA^۳ با شرایط مشابه ارائه شده در مطالعات با عنوان "حساب اقماری گردشگری" قابل شناسایی

1. TSA: RMF. (2008). pp. 101–102; IRTS. (2008). pp. 83–84.

2. Frechtling. (2008).

3. TSA: RMF. (2008); IRTS. (2008).

است. در سال‌های اخیر، سازمان جهانی گردشگری نگرانی عمیق خود را درباره به‌کارگیری نابه‌جای واژه "حساب اقماری گردشگری" در مطالعات انجام شده درباره تأثیر اقتصادی گردشگری در هر یک از کشورها ابراز کرده است.^۱

سازمان جهانی گردشگری اظهار داشته که انجام برآوردهای غیردقیق و محدود با عنوان "حساب‌های اقماری گردشگری" که از رویکردهای مبتنی بر تعاریف، مفاهیم و ساختار TSA استفاده نکرده باشند، باعث بزرگنمایی سهم گردشگری از تولید ناخالص داخلی می‌شوند (به‌طور مؤثر به اعتبار برآوردهای دقیق TSA صدمه وارد می‌کند) و اذعان می‌کند که گردشگری یک صنعت واحد است، در حالی که چنین صنعتی در حساب‌های اقتصادی ملی وجود ندارد و همچنین، تمایز بین بازدیدکنندگان و افراد دیگر از بین می‌رود و اختلاف نظرها بین ادارات ملی گردشگری و ادارات ملی آمار در مورد اصالت محاسبات اقتصاد گردشگری افزایش می‌یابد.^۲ افزون بر این، استفاده نابه‌جا از TSA به دلیل اتخاذ رویکرد اشتباهی است که TSA مجاز و تأیید شده را مشمول اثرات غیرمستقیم مخارج گردشگری و درآمد دولت حاصل از فعالیت‌های گردشگری می‌داند.^۳

به منظور اجتناب از عواقب ناگوار، عاقلانه به نظر می‌رسد که با استفاده از استانداردهای پیشنهادی که اکنون به شناسایی TSAهای معتبر می‌پردازد، رویکرد TSA را تشخیص دهیم؛ معتبر به معنی آن که تعاریف، مفاهیم و ساختار TSA برای محاسبه آنچه TSA در اسناد UNWTO TSA به‌منظور برآورد آنها طراحی شده است در این برهه از زمان به کار گرفته شوند.^۴ بر اساس این اسناد، تشخیص TSA مورد نظر سازمان جهانی گردشگری و سازمان‌های بین‌المللی مرتبط نسبت به سیستم‌های دیگر بررسی کمی گردشگری در اولویت قرار گرفت. اول، به‌طور دقیق تعریف سازمان جهانی گردشگری از "گردشگری" که در بالا ذکر شد، در نظر گرفته است؛^۵ دوم، به تشریح حدود هفت جدول مرتبط به هم به عنوان حساب‌هایی که با جداول عرضه و مصرف SAN(1993) سازگارند و

1. Department of Statistics and Tourism Satellite Account. (2008).

2. Department of Statistics and Tourism Satellite Account. (2008).

3. Spurr. (2006).

4. TSA: RMF. (2008); IRTS. (2008).

5. Department of Statistics and Tourism Satellite Account. (2008). p. 10.

در شکل ۱ نشان داده شد، می‌پردازد؛^۱ سوم، فقط محدود به برآورد سهم مستقیم اقتصادی گردشگری می‌شود و اثرات غیرمستقیم، القایی و تکاثری در نظر نمی‌گیرد؛^۲ چهارم، به تهیه اطلاعات آماری برای ۱۰ محصول ویژه با مشخصات گردشگری که به‌طور مستقیم به بازدیدکنندگان فروخته می‌شود و صناعی که به‌طور متعارف این محصولات را تولید می‌کنند، می‌پردازد؛^۳ پنجم، چهار هم‌افزوده اصلی کلان اقتصادی را ارائه می‌نماید: مخارج گردشگر داخلی (توسط بازدیدکنندگان مقیم و بین‌المللی)، مصرف گردشگر داخلی (مخارج به اضافه هزینه‌های احتسابی و مخارج توسط دیگران)، ارزش افزوده ناخالص مستقیم گردشگری (یک برآورد غیرمشابه از درآمد ایجادشده توسط گردشگری) و تولید ناخالص گردشگری داخلی (به‌طور صرف قابل مقایسه با GDP برای یک کشور).^۴ توجه به این نکته ضروری است که شرایط بالا بدون مشارکت فعال دفتر مرکزی آمار و اداره ملی گردشگری کشور امکان‌پذیر نیست.^۵

استانداردهای مفاهیم، تعاریف و ساختار ارائه شده در اسناد بنیادین TSA توسط کمیسیون آماری سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۸ پذیرفته شد. این مقاله می‌کوشد تا این موضوعات برای افراد علاقه‌مندی که حسابدار اقتصادی نیستند، قابل دسترس شود. در کشورهایی که دفتر مرکزی آمار و اداره ملی گردشگری آنها با کاربرد این استانداردها برای توسعه حساب‌ها با یکدیگر همکاری دارند، می‌توانند صادقانه ادعا کنند که یک TSA معتبر را ایجاد کرده‌اند. به نظر کاملاً بدیهی می‌نماید که گزارش‌ها یا سیستمی‌هایی که از این استانداردها پیروی نمی‌کنند، نمی‌توانند ادعای ایجاد حساب اقماری گردشگری بر اساس تعریف اخیر سازمان جهانی گردشگری و سازمان‌های مرتبط را داشته باشند.

1. TSA: RMF. (2008). p. 3.

2. TSA: RMF. (2008). p. 3.

3. TSA: RMF. (2008). pp. 41-42.

4. TSA: RMF. (2008). p. 3.

۵. مترجم: یکی از دلایلی که هنوز در ایران حساب اقماری گردشگری تهیه و تولید نشده است، عدم همکاری سازمان‌های متولی امر است.

منابع

- Ahlert, G. (2007). Methodological Aspects of Preparing the German TSA, Empirical Findings and Initial Reactions. *Tourism Economics*, 13, pp. 275–287.
- Blake, A., Durbarry, R., Sinclair, M. T., and Sugiyarto, G. (2001). Modelling Tourism and Travel Using Tourism Satellite Accounts and Tourism Policy and Forecasting Models. Discussion Paper 2001/4, Christel DeHaan Tourism and Travel Research Institute, Nottingham University Business School.
- Boskin, M. J. (1996). National Satellite Accounting for Travel and Tourism: A Cold Review of the WTTC/WEFA Group Research. *Tourism Economics*, 2, pp. 3–11.
- Bryan, J., Jones, C., and Munday, M. (2006). The Contribution of Tourism to the UK Economy: Satellite Account Perspectives. *Service Industries Journal*, 26, pp. 493–511. Commission of the European Communities, International Monetary Fund, Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), United Nations and World Bank. (1993). System of National Accounts 1993. Brussels/Luxembourg: Commission on the European Communities. Herein, SNA 1993.
- Dean Runyan Associates. (2008). California Travel Impacts by County, 1992–2006. Sacramento, CA: California Travel and Tourism Commission.
- Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism. (2001a). The Tourism Satellite Account as An Ongoing Process: Past, Present and Future Developments. Madrid: World Tourism Organization.
- Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism. (2001b). Enzo Paci Papers on Measuring the Economic Significance of Tourism (vol. 1). Madrid: World Tourism Organization.
- Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism. (2002). Enzo Paci Papers on Measuring the Economic Significance of tourism (vol. 2). Madrid: World Tourism Organization.

- Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism. (2003). Enzo Paci Papers on Measuring the Economic Significance of Tourism (Vol. 3). Madrid: World Tourism Organization.
- Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism. (2004). Enzo Paci Papers on Measuring the Economic Significance of Tourism (Vol. 4). Madrid: World Tourism Organization.
- Department of Statistics and Economic Measurement of Tourism. (2005). Adapting the National Tourism Satellite Account (TSA) Project to sub-national levels. Madrid: World Tourism Organization.
- Department of Statistics and Tourism Satellite Account. (2008). Measuring Tourism: The UN TSA Approach vs. the WTTC Approach. Madrid: World Tourism Organization.
- Dwyer, L., Deery, M., Jago, L., Spurr, R., and Fredline, L. (2007). Adapting the Tourism Satellite Account Conceptual Framework to Measure the Economic Importance of the Meetings Industry. *Tourism Analysis*, 12, pp. 247–255.
- Dwyer, L., Forsyth, P., Spurr, R., and Vnn H., T. ())))) Trrr imm's Economic Contribution Versus Economic Impact Assessment: Differing Roles for Satellite Accounts and Economic Modelling. In A. Woodside and D. Martin (Eds.), *Tourism Management* (pp. 459–469). Wallingford, UK: CAB International.
- Edmunds, M. (1999). Tourism Satellite Accounts. *Travel and Tourism Analyst*, 3, pp. 83–110.
- Fleetwood, S. (2004). Tourism Satellite Accounts: The Australian experience. *Ettiii TT Tr i'tt iss ((((((((3 333 3353*.
- Fletcher, J. E. (1989). Input-output Analysis and Tourism Impact Studies. *Annals of Tourism Research*, 16, pp. 514–529.
- eeett ligg, D. ())))) Imrr vvigg tee wr l''s Tourism Statistics: Recommendations of an International Conference. *Journal of Travel Research*, 30(2), pp.49–51.
- Frechtling, D. (1994). Assessing the Economic Impacts of Travel and Tourism— Measuring Economic Benefits. In J. R. B. Ritchie and C. R. Goeldner (Eds.), *Travel, Tourism, and Hospitality Research: A Handbook*

- for Managers and Researchers (2nd ed., pp. 367–391). New York: John Wiley and Sons.
- Frechtling, D. (1999). The Tourism Satellite Account: Foundations, Progress and Issues. *Tourism Management*, 20, pp. 163–170.
- Frechtling, D. (2006). An Assessment of Visitor Expenditure Methods and Models. *Journal of Travel Research*, 45, pp. 26–35.
- Frechtling, D. (2008). Measurement and Analysis of Tourism Economic Contributions for Sub-national Regions Through the Tourism Satellite Account. Paper Delivered to the International Tourism Conference on Knowledge as a Value Advantage for Tourist Destinations, Malaga, Spain, October 29–31.
- Hara, T. (2008). Quantitative Tourism Industry Analysis: Introduction to Input-output, Social Accounting Matrix Modeling and Tourism Satellite Accounts. Oxford, UK: Butterworth-Heinemann.
- Heerschap, N. (1999). The Employment Module for the Tourism Satellite Account of the OECD. *Tourism Economics*, 5, pp. 383–413.
- Heerschap, N., de Boer, B., Hoekstra, R., van Loon, A., and Tromp, L. (2005). A Tourism Satellite Account for the Netherlands: Approach and Results. *Tourism Economics*, 11, pp. 393–409.
- Holtz-Eakin, E. (2001). Capital in a Tourism Satellite Account. *Tourism Economics*, 7, pp. 215–232.
- Jie, L., and MingYao, L. (2005). The Jiangsu provincial Tourism Satellite Account and TVA Accounting in China. *China Tourism Research*, 1, pp. 68–77.
- Jones, C., Munday, M., and Roberts, A. (2003). Regional Tourism Satellite Accounts: A Useful Policy Tool? *Urban Studies*, 40, pp. 2777–2794.
- Kendrick, J. W. (Ed.). (1996). *The New System of National Accounts*. Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Libreros, M., Massieu, A., and Meis, S. (2006). Progress in Tourism Satellite Account Implementation and Development. *Journal of Travel Research*, 45, pp. 83–91.
- Martí, J. A. (2005). The Elaboration of the Regional Satellite System for Tourism. *Estadística*, 141, pp. 37–50.

- Massieu, A. (2008). Developing Tourism Statistics at the Sub-national Level: The Measurement of Flows of Trips and Visitors. Paper Delivered to the International Tourism Conference on Knowledge as a Value Advantage for Tourist Destinations, Malaga, Spain, October 29–31.
- Meis, S. (1999). The Canadian Experience in Developing and Using the Tourism Satellite Account. *Tourism Economics*, 5, pp. 315–330.
- Meis, S., Joyal, S., Lapierre, J., and Joisce, J. (1996). The Canadian Satellite Account, a New Tool for Measuring Tourism's Contribution to the Canadian Economy. In *It's Showtime for Tourism: New Products, Markets and Technologies*, Proceedings of the Twenty-seventh Annual Conference of the Travel and Tourism Research Association (pp. 408–420). Lexington, KY: Travel and Tourism Research Association.
- Meis, S., Lapierre, J., and Joisce, J. (2004). The Canadian Tourism Satellite Account: A Case Study of a New Tool for Measuring Tourism's Contribution to the Canadian Economy. *Journal of Travel Research*, 43(1), pp. 9–26.
- Meis, S., and Wilton, D. (1998). Assessing the Economic Outcomes of Branding Canada: Applications, Results and Implications of The Canadian Tourism Satellite Account. In *Travel Research Roundup: Branding the Travel Market*, Proceedings of the 29th Annual Conference of the Travel and Tourism Research Association (pp. 159–169). Lexington, KY: Travel and Tourism Research Association.
- Planting, M. (1998). The Development of a Travel and Tourism Satellite Account for the U.S. Input-output Accounts. In *Travel Research Roundup: Branding the Travel Market*, Proceedings of the 29th Annual Conference of the Travel and Tourism Research Association (pp. 188–219). Lexington, KY: Travel and Tourism Research Association.
- Riviera, G. (1999). The Canadian Experience in Setting Up its Tourism Satellite Account. *Tourism Economics*, 5, pp. 345–351.
- Rutherford, H., and Berwert, A. (1999). A Regional Approach for Tourism Satellite Accounts and Links to the National Account. *Tourism Economics*, 5, pp. 353–381.

- Sharma, A., and Christie, I. (2006). Reconciling Multiple Data Sources for Implementing the Tourism Satellite Account (TSA) in Tanzania. *Tourism Economics*, 12, pp. 635–652.
- Smeral, E. (2005). The Economic Impact of Tourism: Beyond Satellite Accounts. *Tourism Analysis*, 10, pp. 55–64.
- Smeral, E. (2006). Tourism Satellite Accounts: A Critical Assessment. *Journal of Travel Research*, 45, pp. 92–98.
- Smith, S. (2000). New Developments in Measuring Tourism as an Area of Economic Activity. In W. Gartner and D. Lime (Eds.), *Trends in Outdoor Recreation, Leisure and Tourism* (pp. 225–234). Wallingford, UK: CAB International.
- Smith, S., and Wilton, D. (1997). TSAs and the WTTC/WEFA Methodology: Different Satellites or Different Planets? *Tourism Economics*, 3, pp. 249–263.
- Spurr, R. (2006). Tourism Satellite Accounts. In Larry Dwyer and Peter Forsyth (Eds.), *International Handbook on the Economics of Tourism* (pp. 283–300). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Travel Industry Association (2007). *The Impact of Travel on State Economies 2007 Research Report*. Washington, DC: Travel Industry Association.
- Trumble, W. R., and Stevenson, A. (Eds.). (2002). *The New Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- United Nations Statistics Division, Statistical Office of the European Communities, Organisation for Economic Co-operation and Development and World Tourism Organization (2008). *2008 Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework*. Madrid: World Tourism Organization. (Herein Referred to as ‘‘TAA:RM’’)
- Wilton, S., Joyal, S., and Meis, S. (1996). The Economic Significance of Tourism—Comparing Canada and WTTC Estimates. Paper Presented to the 3rd International Forum on Tourism Statistics, Sintra, Portugal.
- World Tourism Organization (2008). *2008 International Recommendations for Tourism Statistics*. Madrid: World Tourism Organization. (Herein Referred to as ‘‘IRT’’)

شوروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی